

TA'LIMDA KREATIVLIK VA UNI RIVOJLANTIRISH BOSQICHLARI

Babayeva Maxfuza Abduvaitovna, Samatova Muyassar Nabiyevna

Termiz muhandislik texnologiya instituti

“Aniq va tabiiy fanlar” kafedrası assistentlari, Termiz (O‘zbekiston)

E-mail: maxfuzabobyeva7961@gmail.com

***Annotasiya.** Zamonaviy maktab uchun o‘quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish muammosi alohida ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda o‘quvchilarda kreativlikni tarbiyalash muhim vazifa sanaladi. Shu munosabat bilan faol, tashabbuskor, ijodiy fikrlaydigan, kreativ insonlarni tarbiyalashda maktabning o‘rni ortib bormoqda. Jamiyatning barcha qatlamlarining ijodiy faolligi oshgan, zamonaviy davrda o‘quvchilarni o‘qitishda kreativ fikrlashni kuchaytirish muammosi ayniqsa dolzarbdir. Bu shaxsning jamiyatdagi kelajagi ko‘p jihatdan maktabda kreativlik qobiliyatlarining qanday shakllanishiga bog‘liq.*

***Kalit so‘zlar.** Kreativlik, qobiliyat, layoqat, tadqiqotchilik, tahlil, intellektual, ravonlik, moslashuvchanlik, o‘ziga xoslik, yaratuvchanlik, yondashuv, metodlar, kreativ fikirlash.*

***Аннотация.** Проблема развития творческого мышления учащихся имеет особое значение для современной школы. Сегодня воспитание творческих и креативных способностей учащихся считается важной задачей. В связи с этим возрастает роль школы в воспитании активных, инициативных, творчески мыслящих, творческих людей. Проблема укрепления творческого мышления в воспитании школьников особенно актуальна в современную эпоху, когда возросла творческая активность всех слоев общества. Будущее этого*

человека в обществе во многом зависит от того, как в школе формируются креативные способности.

Ключевые слова. Креативность, способность, исследование, анализ, интеллектуальный, быстро мыслитель, гибкость, оригинальность, подход, методы, творческое мышление.

Annotation. The problem of developing students' creative thinking is of particular importance for a modern school. Today, the education of creative and creative abilities of students is considered an important task. In this regard, the role of the school in the education of active, initiative, creatively thinking, creative people is increasing. The problem of strengthening creative thinking in the education of schoolchildren is especially relevant in the modern era, when the creative activity of all strata of society has increased. The future of this person in society largely depends on how creative abilities are formed at school.

Keywords. Creativity, ability, research, analysis, intelligent, quick thinker, flexibility, originality, approach, methods, creative thinking.

Bugungi kun ta'lim tizimining maqsadi intellektual shaxsni tarbiyalashdan iborat bo'lib, bunda ta'lim mazmunini, o'qitish uslub va vositalarini yangilash ustida ilmiy tadqiqot ishlari olib borilmoqda. Ta'lim tizimi dunyo manzarasiga yaxlit nuqtai nazarga ega bo'lgan, bu manzarani ifodalovchi chuqur bog'liq hodisa va jarayonlarni tushunadigan yuksak rivojlangan, intellektual shaxslarni shakllantirishga qaratilgan. Bunda endigina fanga kirib kelayotgan kreativlik muhim ahamiyat kasb etadi. Kreativlik tushunchasini keng ma'noda ko'rib chiqiladigan bo'lsa uning ijodkorlikdan farqli ekanligini anglash mumkin. Ijodkorlik eng yuqori kognitiv jarayon bo'lsa, kreativlik (lot, ing. "create" – yaratish, "creative" – yaratuvchi, ijodkor) – individning yangi g'oyalarni ishlab chiqarishga tayyorlikni tvasiflovchi va mustaqil omil sifatida iqtidorlilikning tarkibiga kiruvchi ijodiy qobiliyati.

Shaxsning kreativligi uning tafakkurida, muloqotida, his tuyg'ularida, muayyan faoliyat turlarida namoyon bo'ladi. Kreativlik shaxsni yaxlit holda yoki uning muayyan xususiyatlarini tavsiflaydi. Kreativlik iqtidorning muhim omili sifatida ham aks etadi. Qolaversa, kreativlik zehni o'tkirlikni belgilab beradi, ta'lim oluvchilar e'tiborini ta'lim jarayoniga faol jalb etishni ta'minlaydi. Shaxsning individual, ijodiy qobiliyatlari masalasi L.Vigotskiy, A.Leontev, D.Elkonin, O.Vasilchenko, E.Melkumova, V.Miretskaya, M.Suxomlinova, E.Emmanuel, E.P.Torrance, N. Rogers, J.Purnell, P.Roberts, A.M.Galligan, Sh.Tatsuno, A.X. Maslou, P. Drepeau kabi olimlar izlanishlarida o'z aksini topgan. Kreativlik atamasi Angliya-Amerika psixologiyasida 60-yillarda paydo bo'ldi. U individning yangi tushuncha yaratishi va yangi ko'nikmalar hosil qilish qobiliyati, xislatini bildiradi.

J. Gilford kreativlikni tavsiflaydigan qator individual qobiliyatlarni ko'rsatadi:

- fikrni maqsadga muvofiq yo'llay olish;
- o'ziga xoslik (originallik);
- qiziquvchanlik;
- farazlar yaratish qobiliyati;
- xayol qila olish (fantaziya)

Pol Torrants to'rtta kreativlik konikmasini aniqlagan.

1. Ravonlik. Ko'plab g'oyalarni o'ylab topish ko'nikmasi ko'p degan so'zga asoslanadi.

2. Moslashuvchanlik. Turli g'oyalarni o'ylab topish ko'nikmasi o'zgartirish degan so'zga asoslanadi.

3. O'ziga xoslik. Boshqalarga o'xshamagan, ajralib turuvchi g'oyani o'ylab topish ko'nikmasi noyob degan so'zga asoslanadi.

4. Yaratuvchanlik. G'oyalarni kengaytirish ko'nikmasi qo'shish degan so'zga asoslanadi.

Psixologiyada P.Torrens tomonidan shaxs kreativligini aniqlovchi test ishlab chiqilgan. P.Torrensning fikricha, shaxs kreativligi o'zida quyidagi belgilarni namoèn qiladi:

1) savollar, kamchiliklarga èki bir-biriga zid ma'lumotlarga e'tiborsiz bo'lmaslik;

2) muammolarni aniqlash uchun harakat qilish, ilgari surilgan taxminlar asosida ularning yechimini topishga intilish

A.X. Maslou kreativlikni 2 turga bo'ladi: iste'dodning kreativligi va shaxsning o'z- o'zini aktuallashtirish kreativligi. haxsning o'z-o'zini aktuallashtirish kreativligi shaxs bilan uzviy bog'langanligi sababli biz unga kundalik hayotda va kasbiy faoliyatning ko'p sohalarida duch kelishimiz mumkin.

Patti Drepeau tomonidan ham shaxsda kreativlik sifatlari ni muvaffaqiyatli rivojlantirishning to'rtta yo'li ko'rsatilgan:

1. Kreativ fikirlash ko'nikmasini shakllantirish;
2. Amaliy kreativ harakat ko'nikmalarini rivojlantirish;
3. Kreativ faoliyat jarayonlarni tashkil etish;
4. Kreativ mahsulot (ishlanma) lardan foydalanish.

Har qanday sifat (fazilat) kabi kreativlik ham birdaniga shakllanmaydi. Kreativlik muayyan bosqichlarda izchil shakllantirib va rivojlantirilib boriladi. Ta'lim oluvchilarda kreativlikni rivojlantirish quyidagilar muhimdir

1) ular tomonidan ko'p savollar berilishini rag'batlantirish va bu odatni qo'llab-quvvatlash;

2) bolalarning mustaqilligini rag'batlantirish va ularda javobgarlikni kuchaytirish;

3) bolalar tomonidan mustaqil faoliyatni tashkil etilishi uchun imkoniyat yaratish;

Quyidagi omillar shaxsda kreativlikni rivojlantirishga to'sqinlik qiladi:

- 1) o'zini tavakkaldan olib qochish;

- 2) fikrlash va xatti-harakatlarda qo‘pollikka yo‘l qo‘yish;
- 3) shaxs fantaziyasi va tasavvurining yuqori baholanmasligi;
- 4) boshqalarga tobe bo‘lish;
- 5) har qanday holatda ham faqat yutuqni o‘ylash

Ta’lim jarayoyinida qatnashuvchilarda kreativlikni rivojlantirib borish quyidagi sifatlar bilan amlga oshiriladi:

-ijodiy yo‘nalganlik- mantiqiy fikrlash;

-erudisiya(bilag‘onlik)- boy tasavvur;

-Ijodiy ta’sirchanlik va tashabbuskorlik- o‘z ijodkorligini to‘la to‘kis namoyon qilish;

-refleksiya qobiliyati- hissiyotga boylik va natijada mavjud tajriba va bilimlar asosida yangi qarorlarni qabul qilish malakasi hosil bo‘ladi.

Xulosa. Ta’lim tizimida qatnashuvchilarga sifatli, muhim, zarur va amaliy ahamiyatga ega ma’lumotlarni tizimli ravishda yetkazib berish orqali - kreativ, ya’ni axborotlarni tezkor qabul qila oladigan, qayta ishlab, turli vaziyatlarda to‘g‘ri qaror qabul qila oladigan, har tomonlama etuk shaxsni tarbiyalashga erishish mumkin Bu esa pedagogning kasbiy kompetentlik sifatleri, pedagogik mahorat asoslari hamda kreativlik qobiliyatiga ega bo‘lishi zaruriyat sifatida kun tartibiga olib chiqmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. N.Muslimov, M. Usmonboeva, D. Sayfurov, A. To‘raev. Pedagogik ompetentlik va kreativlik asoslari. O‘quv-metodik qo‘llanma A-1-141. Toshkent – 2015 yil

2. N. M. Zakirova. O‘quvchilarda kreativlikni shakllantirish mazmuni va usullari. Academic research in educational sciences volume 1 | issue 3 | 2020 ISSN: 2181-1385

3.С.Гин. Как развивать креативность у детейю Методическое пособие.Вита пресс-2017.